N-ro 3/2005 (175) Prosinec/decembro 2005

La semajno de Homaj Rajtoj kaj de Esperanto
de la 10-a ĝis la 18-a de decembro 2005

Laŭ la decido de la estraro de UEA esperantistoj de la tuta mondo aktiviĝu dum tiu ĉi semajno, ĉar la 10-a de decembro estas la Tago de Homaj Rajtoj kaj la 15-a de decembro – la naskiĝtago de D-ro Zamenhof – estas festata kiel la Tago de la Esperanta Libro.
La 12-an de decembro je la 17^{00} horo okazos en la Muzeo de la Ĉefurbo Prago, Na Poříčí 1554/52, **Kristnaska vespero** kun la kristnaskaj poeziaĵoj de la ĉeĥa poetino Věra Ludíková. Ŝiajn poemojn deklamos en la ĉeĥa lingvo Radovan Lukavský, en esperanto Josef Vích. Amasa vizito de tiu ĉi aranĝo fare de esperantistoj estas dezirinda.
La 15-an de decembro de la 14-a ĝis la 17-a horo en la kunvenejo Ve Smečkách n-ro 25, Praha 1, nia klubo jam tradicie festos la **Zamenhof-tagon** kaj samokaze la **Kristnaskan vesperon** kun prelegoj, kantado de kristnaskaj kantoj, manĝado kaj trinkado. Ĉiuj estas tre bonvenaj.

Al ĉiuj niaj membroj kaj al ĉiuj bonvolaj homoj ni deziras belajn Kristnaskajn festojn kaj multe da sano kaj feliĉo en la paca jaro 2006. La Komitato de la Klubo.

Týden Lidských práv a esperanta
od 10. do 18. prosince 2005

Předsednictvo Světového svazu esperantistů vyzvalo esperantisty celého světa, aby v týdnu od 10. do 18. prosince 2005 zaktivizovali svou činnost, a to na základě toho, že 10. prosinec je Dnem lidských práv a 15. prosinec – den narození tvůrce esperanta Dr. Zamenhofa – je slaven jak Den esperantské knihy.
Dne 12. prosince se od 17^{00} hod. zúčastníme **Vánočního večera** české básnířky paní Věry Ludíkové v Muzeu hlavního města Prahy, Na Poříčí, kde její vánoční poezii v češtině přednese Radovan Lukavský a v esperantu Josef Vích. Srdečně zveme všechny přátele.
Ve čtvrtek dne **15. prosince** od 14. do 17. hodin v klubovně Ve Smečkách č. 25, Praha 1, náš klub už tradičně oslaví **Zamenhofův den** a zároveň i **Vánoční večer** s přednáškami a zpěvem koled v esperantu a s vánočním osvěžením. Těšíme se na hojnou účast členů klubu.

Všem našim členům i všem lidem dobré vůle přejeme hezké vánoční svátky a hodně zdraví a štěstí v mírovém roce 2006. Výbor klubu.

Božena Němcová

Saĝa oraĵisto

Radoš estis dek ok jarojn aĝa, kiam liaj gepatroj mortis. Nun restis al li nenio alia, ol iri labori. Do li ekpensis: kiam mi devas labori, mi iros en grandan urbon jak tie mi laborigos min; mi ja scipovas labori. Li kunprenis siajn aĵojn kaj iris. Nemalproksime de la urbo salutis lin la Saĝo kun la Prudento. Ekde tiu momento li laŭdire estis tiom saĝa kaj prudenta, kvazaŭ en altaj lernejoj li estus edukita, kaj ĉio, kion li en la manojn prenis, nepre estis bone farita.

Radoš promenas tra belaj stratoj, kaj jen ekplaĉis al li belega kaj pompa butiko oraĵista, en kiu sidas laborante multaj metilaboristoj. Tio tre ekplaĉis al li kaj denove li ekpensis, ke li ne serĉos laboron, sed ke li lernos fariĝi oraĵisto. Senpripense li eniras en la ejon, ĝentile li salutas la majstron kaj petas lin, ke li por metilernanto akceptu lin.

„Nu, mi akceptos vin," oponis la majstro, „sed vi jam estas iom tro aĝa por esti metilernanto; antaŭ o lvi ellernos, vi estos preskaŭ dudekses-jara. Aparte de tio, ke vi lernos unu jaron dum unu jaro?"

„Memkompreneble, majstro, mi havas neniun monon por pagi por la lernado. Sed vi certe estos kontenta pri mi kaj mi eĉ momenton ne vanigos," diris Radoš.

„Restu do," diris la majstro, destinis al li lokon por liaj aĵoj kaj por Kuldo. Post kiam Radoš tion ordigis, tuj li emis fari la atribuitan laboron. Komence la aliaj laboristoj mokis lin, ke li estas mallerta Levanto, sed baldaŭ ili eksilentis; kion Radoš prenis en la manon, tion li sukcese faris, kaj kion la aliaj du jarojn lernis, tion li scipovis post unu semajno. Post du semajnoj li jam faris ringojn, orelringojn kaj braceletojn tiom belajn, ke estis plezure ilin rigardi.

„Mi ne scias," diris la majstro al sia edzino, „kion mi pensu pri Radoš, ĉar li jam estas ellerninta kaj de mi nur saĝon tiras, aŭ li estas naskita sur feliĉa planedo?"

„Ne , tion ne kredu, ke li mistifikas vin, li estas la viva vero mem," defendis la majstro-edzino la metilernanton, kiu estis al ŝi je dispono.

Post kvar semajnoj li ricevis ellern-ateston kaj la mastro tre ŝatis lin. Foje li promenis kun la majstro tra la urbo, kiu estis granda kaj en kiu rezidis reĝo. Jen li vidas sur pordego kraton surmetitan sur stango. Li do demandis la majstron, kion tio signifas, kaj la majstro komencis jene rakonti:

„Nia reĝo havs unusolan filinon, virgulinon tiel belan, ke oni malproksime serĉus similan. Sed ekde sia dudeka jaro ŝi ne parolas, sed ĉu pro dia decido aŭ pro ŝia propra volo, tion neniu longe povis malkovri. Kiom da kuracistoj kaj aliaj kleraj viroj estis ĉi tie, sed neniu paroli emigis ŝin. Ŝi legas, rajdas, promenas, scipovas bele brodi, sed ĉion ĉi ŝi faras senparole. Antaŭ tri jaroj troviĝis ĉi tie saĝa profetino, kiu diris, ke la reĝidino Liběna estas sub sorĉa potenco kaj tio tiel longe daŭros, ĝis kiam aperus junulo, kiu devigus ŝin paroli. Tiam la reĝo ordonis, ke se iu lian filinon paroligus, al tiu li edzinigus ŝin, ĉu li estas pleba aŭ nobela. Tiam venis diversaj homoj, kiuj sin ĉe la reĝo anoncis kaj la reĝidinon ĝenis, sed ne resanigis. La reĝo tre ĉagreniĝis pro tio kaj la reĝidino ankoraŭ pli, tial ŝi foriris en siajn ĉambrojn kaj eĉ eliri el ili ŝi ne volis. Laŭdire tri tagojn li genuis antaŭ Liběna kaj senĉese petis, ke ŝi nur ununuran vorton diru al li, sed ŝi eĉ ne moviĝis, kaj tial la trian tagon li perdis la kapon, kiu estas ĉi tie por averto eksponata. Ekde tiu tempo laŭdire neniu anoncas sin, kaj jam la kvina jaro proksimiĝas, kiam la reĝidino ne parolas."

Radoš tre ekmiris pri tio kaj tre kompatis la belegan Liběna. Li jam estis unu jaron ĉe sia majstro, kiu zorgis pri li kiel pri propraj okuloj kaj jam kun sia edzino interkonsiliĝis, ke se Radoš restos ĉiam tiel bonkonduta knabo, ili akceptos lin kiel propran filon, ne havante aliajn infanojn.

Praha-ek-2005-03-03

Iun tagon venis reĝa kortegano kaj mendis ĉe la majstro por la reĝidino juvelojn. Ili devis esti tiel belegaj, kiel ĝis nun neniu vidis, kaj el la plej multekostaj gemoj. La majstro tion promesis, sed post kiam la kučero foriris, li gratis sin malantaŭ la oreloj kaj ne sciis, kiel tion aranĝi kaj al kiu ordoni la laboron.

„Kio okazis al vi, majstro, ke vi estas tiom trista?“ demandis Radoš.

La majstro konfidence diris al li ĉion.

„Ne maluju, majstro, tiun laboron transprenos mi kaj la reĝo certe estos kontenta pri mi.“

„Kaj ĉu vi opinias, Radoš, ke vi kapablos fari la laboron, kiun eĉ mi mem ne kuraĝas fari? Ĉu mi povas doni al vi tiom da oro kaj multekostaj juveloj por fuŝi ilin?“

„Donu al mi do ion fari prove, kaj se tio plaĉos al vi, poste mi faros ankaŭ la aliajn.“

La majstro estis kontenta, li donis oron kaj gemon, kaj Radoš tuj eklaboris. Sed kiel miris la maljuna oraĵisto, kiam Radoš alportis al li pretan ringon. Al tiu egalis neniu alia en la tuta butiko. Plezure la majstro donis oron kaj diamantojn laŭ la bezono, por ke li faru ankaŭ la ceterajn objektojn al la juveloj apartenantajn. Radoš stress ĉion kiel eble plej bone plenumi, kaj kiam li estis preta, li faris ankaŭ argentan juvelujon kaj ĉion en ĝin kunmetinte, li alportis ĝin al la majstro.

Post kiam la majstro rigardis la juvelojn, li ĉirkaŭbrakis Radoš-on kaj diris: „Knabo, ekde hodiaŭ la majstro estas vi, mi ne plu povas lernigi vin, ĉar vi longe devancis min.“

Sed ĝi estis tia laboraĵo, kiun apenaŭ iu scipovis. Oni ne sciis, kion pli frue admiri, ĉu la reĝan diademmon, aŭ la subtilan kolieron, aŭ la sublimajn orelringojn, braceletojn kaj aliajn etaĵojn. Tie estis fadenetoj kvazaŭ de araneoj ŝpinitaj kaj folioj kaj floretoj kvazaŭ el la tero kreskintaj.

„Knabo, kiel mi rekompencu vin por tio?“ demandis la majstro, tuta feliĉa, sian metilaboriston.

„Neniel, nur permesu al mi, ke mi mem rajtu tion al la reĝo forporti.“

Tion la majstro al li volonte faris kaj Radoš iris en la reĝan kastelon. Kiam li anoncis, ke li portas al la reĝo la menditajn juvelojn, li tuj estis antaŭ la rezón allasita. Profunde li riverencis kaj al la reĝo la argentan ufon donis. Apenaŭ la reĝo kovrilon malfermis, sereniĝis lia vizaĝo kaj kun rimarkebla plaĉo li rigardis la juvelojn.

„Ĉu vi ne povus diri al mi, junulo, kiu tion ĉi faris?“ demandis la reĝo afable.

„Mi mem, plej moŝta reĝo!“ respondis Radoš.

„Aj, junulo, do vi estas tiel lerta artisto, kiun mi ĝis nun ne konis; ĉu mi povas al vi ian gracon fari, do postulu,“ proponis sin la reĝo al Radoš, kiu pro ĝojo preskaŭ ploris.

„Plej moŝta reĝo! Mi aŭdis, ke ĉiu povas veni al reĝidino, kiu volas provi redoni al ŝi la parolkapablon. Tion ankaŭ mi volus provi kaj tial mi petus vian reĝan molton, ke mi iri al ŝi rajtu.“ Tiel Radoš petis la reĝon, kun timo atendante la respondon.

„Certe, junulo, ke vi rajtas al ŝi iri kaj resanigi ŝin provi, sed mi bedaŭrus, se vi ne sukcesus; vi certe scias, kio vin poste atendas

„Mi scias, plej moŝta reĝo, kaj mi volonte al la morto submetiĝus, se mi tion ne kapablos.“ La reĝo venigis sian korteganon kaj ordonis, ke li gvidu Radoš-on al la reĝino en ŝian ĉambron kaj solan lin tie lasu; sed la kortegano komprenis la sekretan signon, ke li aŭskultu, kio okazos. La kortegano gvidis lin tra multaj ĉambroj ĝis salono, kie ne estis alie ol en paradizo; da floroj, arboj, tapetoj, oro, arĝento, tapiŝoj, ĉio multe. Kaj tio ĉio estis surverŝita de malhela sunlumo, kiu tra kolorigitaj fenestroj buntajn ombrojn sur blankan marmoran plankon metis. En la fronto de la salonego pendis de plafond malsupren pezaj kurtenoj, kiujn la kortegano leĝerete malfermis, kaj al Radoš li permane signis, ke li venu.

Ĝi estis malgranda ĉambreto, lukse, sed tiel komforte kaj gracie aranĝita; ke al oni estis iel agrable, kiam oni en ĝin enpaŝis. Sed la plej bela estis la reĝidino Liběna. Ŝi sidis ĉe fenestro kaj per oro brodis.

Eĉ la vejneto en la ĉarma vizaĝo ne moviĝis, kiam Radoš eniris, eĉ la pupilo por momento ne turiniĝis al li; ŝi ŝajnis esti sen vivo kiel la bildo, kiu e nora kadro sur muro pendis kaj ŝin kiel etan infanon prezentis. Per klara okulo ŝin rigardante, Radoš klinis sin antaŭ la reĝidino kaj starigis sin antaŭ ŝian bildon dirante: „Decidu vi, bildo bela, la kruelan batalon, kiu en la kastelo estas; lignoskulptisto faris pupon, tajloro kudris robon por ŝi, sed paroligistino donis al ŝi parolkapablon. Al kiu nun la pupo apartenas?“

„Al kiu ŝi apartenus, ol la la paroligisto, kiu donis al ŝi la parolon?“ ekparolis la reĝidino kaj silente kudris plu.

Radoš eliris riverencante el la ĉambro, sed la kortegano envieme sciigis la reĝon, ke la reĝidino eĉ per unu vorto ne respondis, kaj Radoš devis en la kastelo resti, kie li aliel bone fartis. La majstro ne sciis, kion opinii, kiam servisto alportis al li monon por la juveloj kaj transdonis sciigon, ke la metilaboristo revenos nur post la tria tago.

La sekvan tagon Radoš estis denove gvidita en la ĉambron de la reĝidino kaj kiel en la antaŭa tago li starigis sin antaŭ la bildon kaj demandis: „Decidu vi, bildo bela, la kruelan batalon, kiu en la kastelo estas. Skulptisto faris pupon, tajloro kudris por ŝi robon, sed paroligisto donis al ŝi parolkapablon. Nun volas havi ŝin ĉiu, al kiu ŝi apartenas?“

„Hieraŭ mi diris al vi, ke ŝi apartenas al la paroligisto,“ respondis ree la reĝidino.

La kortegano kiu aŭskultis, ne deziris al Radoš, ke i povus esti reĝo, kaj denove diris al la reĝo, ke la reĝidino ne parolis. Denove li estis en la kastelo retenita. Sed la trian tagon iris aŭskulti la reĝo mem. Radoš eniris en la ĉambron kaj denove li demandis la bildon: „Decidu vi, bildo bela, la kruela batalon, kiu pro pupo en tiu ĉi kastelo estas. Skulptisto ŝin faris, tajloro robon kudris por ŝi, sed paroligisto donis al ŝi parolkapablon; al kiu ŝi nun apartenas?“

„Jam dufoje mi diris al vi, ke al la paroligisto, kial vi ne kontentiĝas pri tio?“ diris Liběna kaj leviĝis de la tableto. Jen ensaltis la reĝo en la ĉambron kaj plorante kisis la filinon. Post tio li prenis la manon de Radoš kaj diris: „Junulo, vi faris min feliĉa patro kaj ĉiun ĝojon vi redonis al mi, fariĝu do mia filo kaj reĝo, ĉar mi agnoskas, ke vi estas pli saĝa ol aliaj.“

„Mia plej gracoplena sinjoro,“ respondis Radoš, „kiel mi povus esti reĝo, mi ja estas de malalta deveno, mi ne scias, kiel konduti ĉe la kortego, kaj la belega reĝidino min por sia edzo apenaŭ volos havi?“

„Vi min per via saĝo el la sorĉkatenoj liberigis kaj mi nenium alian por edzo volas, nur vin,“ diris Liběna kaj proponis al Radoš la manon, kiun li arde kisis.

Tuj tra la urbo disfamiĝis, ke la reĝidino estas resanigita kaj ŝia liberiginto estas malnobela oraĵista metilaboristo. Tiam rapidis la maljuna majstro en la kastelon por konvinkiĝi, ĉu estas tiel, kaj kiam Radoš lin kun ĝojo al la reĝo kiel sian bonan majstron prezentis, la maljunulo dankis al Dio, ke tian metilernanton li sendis al li.

Post ia tempo estis nuptofesto kaj la reĝa fianĉino brilis en la juveloj, kiujn por ŝi la fianĉo proprašme faris. Radoš regis saĝe, kie antaŭ li neniu reĝo, kaj la popolo preĝis por li ellitiĝante – enlitaiĝante. Li havis kelkajn filojn kaj ĉiu devis junaĝe ion ellerni kaj neniu ricevis titolon senmerite. Ĉu ankaŭ la Saĝo kaj la Prudento salutis ilin, tion oni ne scias.

(Tradukis Jiří Patera)

Ora medalo honore al membriĝo de Ĉeĥio al EU

En majo la Ĉeĥa monerfarejo en Jablonec n. N. emisiis kvindekon da memormedaloj okaze de la unua datreveno de la membriĝo de Ĉeĥa respubliko al EU. Ĉiu medalo estis farita el 1 kg da pura oro, ĝi havis diametron de 8,5 cm kaj dikecon de 11 mm. Unu medalo kostis duonmilionon da ĉeĥaj kronoj kaj ĉiuj medaloj estis tuj disvenditaj. La arta prilaboro de la medalo estas verko de nia samideano, akademia skulptisto prof. Jiří Harcuba. La aversa flanko de la medalo prezentas la stiligitan vizaĝon de diino Eŭropa kun tiliaj branĉetoj, kiuj estas la ĉeĥa nacia simbolo, sur la reverso estas la majuskloj EU kaj 25 steloj, kio estas la nombro de nunaj membroj de EU.

Praha-ek-2005-03-05

Zdenka Bergrová

Infanoj de la respubliko

(Daŭrigo)

Panjo travivis jam dum la unua mondmilito starvicojn por pano, en kiuj virinoj svenis pro malsato kaj senfortiĝo. Dum la ŝtatrenverso panjo kantis tutan konton kun Karel Hašler sub florkronita tilio en Venceslaa placo. Unuafoje ŝi venis hejmen nur antaŭmatene kaj estis riproĉregalita de sia panjo, sed ne tro, ĉiuj sciis, kion oni festas. Hejme la avino estis sola kaj nur pro tio, ke la diboĉuloj, kiuj ne havis ŝlosilojn, ne restu sur la strato.

Panjo ne havis elstaran voĉon, sed ŝi ŝatis kanti. Antaŭ la invento kaj ankoraŭ kelkan tempon antaŭ la ĝenerala disvastiĝo de la radio homoj pli multe kantis, nuntempe kantado el loĝejoj ne aŭdiĝas. Ŝi kantis popolajn kaj patriotajn kanzonojn, inter ili ankaŭ „Lumu al mi suno ora, por el patruj ´ lasta paŝ´“ pri la adiaŭo fare de Johano Amoso Komenio el Ĉeĥlando, kiun li devis forlasi pro sia bohemifrata kredo.

„Panjo, kio estas filmi?“ mi demandis foje, por konvinkiĝi, ke filmi estas la samo kiel rememori.

„Kion vi pensas per tio?“ kontraŭis panjo.

„Nu ja, ĉar mi devas adiaŭi, vin ja filmi estos ĉiam!“

Panjo ekridis kaj klarigis:

„Via fil´ - mi estos ĉiam…“

La ĉeĥa lingvo iam havas ĉe muziko apartan intonacion.

Panjo naskiĝis en la jaro 1901. La avo estis stukisto, tiam tio estis lukra profesio, sed bedaŭrinde li troĝuis gastejojn. Ĉe Přemysl, Ĉe Neklan… Kiam li havis bonan humoron, li diradis al la infanoj, kiuj serĉis lin en gastejoj:

„Mi scias, se mi ne estus trinkanta, vi povus surhavi silkon kaj veluron.“

Certe… La stukistoj estis iom kiel skulptistoj. Ili ornamis ankaŭ en novaj burĝaj domoj, ne nur nobelaj placoj, la altajn plafonojn aŭ eĉ vandojn per filigranaj reliefoj el gipso, per ŝtukaĵoj. Ili havis por tio formojn, sed multo dependis de la artista kapablo de la stukisto.

Gastejoj estis malbeno de la malnova Vyšehrad. La avo ĉesis viziti ilin nur dum senĉesa malsano en la maljunaĝo. Kiam mi estis eble dekkvar-, dekkvin-jara, mi vizitadis lin en stukista laborejo sub Bělka, kie li laboris, kaj mi provis skulpti.

La malnova Vyšehrad… kaj la akvolaborista Podskalí – Subrokejo… kie, laŭ mia panjo, infanoj naskiĝadis sur ŝovelilon de tombfosisto…

Vivis tie familioj de francaj elmigrintoj post la Granda franca revolucio, ekzemple la familio Burget, sed ili vivis tie jam tiom longe, ke Subrokejo estis jam longe ilia hejmo. La subrokanoj grandparte flosigis lignon sur Vultavo de Ŝumavo ĝis Prago kaj pluen, vintre ili fosis glacion el Vultavo kaj disveturigis ĝin en buĉejojn kaj en gastejojn, ĉar glaciŝrankojn ankoraŭ neniu fabrikis, iuj fiŝkaptis, sed vivrimedoj estis malpli multaj ol homoj, kiuj ofte havis mizeron. En unu familio de Vyšehrad estis infanoj mortantaj deok-jaraj, mortigis ilin gorĝoftizo. Por enterigo de unu iris plua infano jam kun bandaĝita kolo, rakontis panjo. La avino helpis, kie ŝi povis, kion la avo ne fortrinkis, tion ŝi disdonis. Ĝi estis vana am-klopodo.

La rememorojn pri la tiamaj flosistoj, glaciistoj, ŝipistoj ĉiuspecaj konservas la ĉarme kostumata societo Vultavanoj. Lime de la 19-a kaj 20-a jarcentoj Vultavo estis reguligita. Ĝis tiam ĉiujare ĝi inundis Subrokejon. La komunikiĝon inter Vyšehrad kaj Podolí prizorgis primisto, nur dum la reguligo enpenetris en la sanktan rokon de Vyšehrad tunelo. Nuntempe ĝi devus esti multe pli larĝa, ĝi ne sufiĉas por la trafiko. Ankaŭ al Smíchov trafikis pramoj.

En la tempo, kiun mi memoras, ni loĝis en la supra parto de la Vratislavova-strato. Mia naskiĝdomo estas verko de la konstruesto Hodek. Ĝi estas anguldomo, malsupre sub ĝi en Neklanova-strato estas domo kubisma, elstara konstru-memorindaĵo.

En la kubisma stilo estiĝis tuj post la reguligo de Vultavo la vilaa kajo ekde la tunelo ĝis la Fervoja ponto.

Subrokejo la perdon de la libera vultava bordo priploris kaj poste ree prifestis. Post la fino de la reguligo estiĝis teatraĵo, verkis kaj reĝisoris ĝin Popelka Biliánová. Mia panjo en tiu teatraĵo rolis niksidon. Popelka-n Biliánová konis ankoraŭ ankaŭ mi, ŝajnas al mi, ke ŝi estis malgranda globforma maljunulino kun fajfsona voĉo. Ŝi mortis en sia dometo en la Citadelo en la jaro 1941. Vidalvide staras la Origina domo de la Jedlička-instituto, fondita en 1913. Tiam panjo estis 12-jara. Ĝis la fondiĝo de la instituto ĝi estis Ludvo, oni nomis ĝin mi ne scias kial Pollando. Sub la dometo de Popelka Biliánová estas etap laceto, kiu finiĝas per dometo, konstruita perpendikle al la strato En la Citadelo. Iam estis en ĝi tabakvendejo. Post pulmito paĉjo tuj dekutimiĝis fumi. En la dua mondmilito ni jam interŝanĝadis lian porciumon da cigaredoj ĉe bakisto por pano.

Dum la dua mondmilito malaperis el nia hejmo ĉiuj valoraĵoj, interŝanĝeblaj por manĝaĵo. La ora horloĝo de paĉjo, la ringo de panjo, ankaŭ la nuptoringoj, la facetita vazo. En manĝaĵon transformiĝis ankaŭ la tuta laborenspezo de panjo. Panjo ellernis la metion de kudristino, sed ŝi utiligis tion, escepte de la militjaroj, nur hejme, ŝi kudris por si kaj por mi. Ŝi ellernigis min kudri. Ĉiuj miaj „modeloj“ estis de hejma origino, adoleskante mi ellernis miajn robojn projekti, desegni tajloŝablonojn kaj ankaŭ tajli. Mi fuŝis nur unu kaj ne tute, ĝin eblis ripari. Mi scipovis baldaŭ maŝinkudri, sed panjo longe havis kunkudrojn pli rektajn, ŝi longe prizorgis ĉion pluan permaŝine kaj permane, ĝis poste per malpli fortaj okuloj ŝi malfacile tredis fadenon, kaj tiam kunkudradis vestojn por sia kuzino la laboranta kudristino Slávka, ŝi elprovis, kaj panjo poste ĉirkaŭfadenigis. La kudromaŝinoj tiam ankoraŭ ne finpretigis la kudraĵon, almenaŭ la nia, kaj la manlaboro estas eĉ pli fajna. Sed en la dua mondmilito, kiam en urboj estis mizero, panjo kudris enspezcele, el restaĵoj kaj fortranĉaĵoj ŝi faris infanludilojn por la vendejo de sia labordonantino. En tiu tempo mi ellernis kudri gantpupojn, mi kudris ilin en la grupo de Josef Pehr. Panjo ne labor-registriĝis kaj tial maljunaĝe ŝi ricevis nur la edzinan pension 240 kronojn monate. Dume ŝi laboris pli ol plejparto de dungitoj. Tiutempe estis kutimo, ke daŭre dungata estis nur viro, la kapo de la familio.

El la unua mondmilito paĉjo revenis pli poste, tial la renverson de 1918 en Prago li ne festis. Sed li estis same fervora patrioto kiel panjo. Ili transigis sur min siam entuziasmon por la unua respubliko kaj por prezidento Masaryk. Antaŭ la dua milito la gepatroj dediĉis ĉion, kion ili dum la geedzeco ŝparis, por la defendo de la ŝtato En la jaro 1938 dum la mobilizo paĉjo soldatiĝis kiel la plej olda aĝogrupo. Mi sendadis al li al Mimoň, kie lia taĉmento kantonmentis, leterojn pleněn de kuraĝigaj frazoj. Dum ilia skribado mi ploris…

Mi skribas hazardpense, mi ne scias, ĉu eblas tion vicigi en unuopajn jarojn, mi travivis jarindikojn multajn, multajn renversajn. Unu mia poseto nomiĝas Sep renversoj. Ĝi finiĝas iel tiel: Korvoj en falspiraloj ĵetas sin al abismaj trairejoj de renversoj.

Laŭ vidpunkto de miaj samaĝuloj ili devus esti sep nur en la jaro 2004, se ni kalkulas en renversojn la eniron en Eŭropan Union, sed mi antaŭ menciis tiun, kiun ni heredis post la plej proksima antaŭa generacio. Ĝi estas nia renverso fundamenta kaj kune kun la venka fino de la dua mondmilito la plej bela. Sep niajn renversojn menciis antaŭ nelonge ankaŭ samklasano el altlernejo, mi nur ne scias, ĉu ni ne estas maltrafantaj. En jarindikoj por mi tio estas la jaroj 1918, 1938, 1939, 1945, 1948, 1968, 1989. La jaro 2004 estas oka. Ĉiu ĉi renverso estas alia, miaopinie ili kunkune elreligis la ĉeĥan nacion tiel, ke ni ne povas miri pri la malordoj.

Kun la escepto de la heredita entuziasmo por la unua respubliko la pli vastan eŭropan situacion de la ĉeĥa medio mi komencis konscii ĉe la morto de prezidento Masaryk. Mi estis dekkvarjara kaj la eventon mi sentis kiel vundon. Esprimas tion la akordo de Suk el la Fabelo pri Raduzo kaj Mahulena, la ĉeĥa muziksento ĝin por tiu momento precize elektis. Kiam ajn mi tiun akordon aŭdas, ĉiam mi rememoros… Ĝis tiu momento mi travivis neniun malbonan, fatalan intervenon en la vivon de mia nacio.

Praha-ek-2005-03-07

Sed personaj malfacilaj travivaĵoj jam estis kelkaj, ĉion mi travivadis tre abrupto, eble panjo transigis sur min sian nervan konstituon. Ŝi havis malmulte da propra volo, ŝi estis cedema la la patro, kiu estis tre justama, tamen mi pensas, ke konvenus al ŝi pli granda memstareco. Ŝi peze spertis la morton de siaj fratoj, la transloĝiĝo al Krč estis por ŝi nevola ŝiriĝo de gracilaj fadenetoj, per kiuj ligis ŝin dum la tuta vivo la malnova Vyšehrad.

Nur laŭ malmultaj vidpunktoj panjo liberigis sin el la influo de sia naskiĝloko. En io tamen. En la komenco de la jarcento estis la tuta subkastela domaro influita de la kapitulo de Vyšehrad. Oni partoprenis procesiojn kun antaŭkantantoj, ekzemple al la Sankta Monto. La malgranda Mildička kompreneble ankaŭ. Sur la ŝtuparo oni grimpis tie surgenue. La malgranda Mildička kompreneble ankaŭ. Oni aĉetadis oferaĵojn, Mildička ŝparis por granda koro, por ke la avino, turmentata de sorto, resaniĝu. Longe ŝi preĝis, ĉiuj jam foriris, Mildička genuanta en la benko ne estis videbla, kiel ŝi estis klinita. Interrompis ŝian preĝadon la alveno de la loka preĝejservisto, aŭ eble eĉ de monaĥo. Li formetis ĉiujn vaksoferaĵojn en korbon, Mildička postsekvis lin por vidi, kion li faros kun ili. Li forportis ilin al standistoj, evidente por nova vendo. Certe tion pastroj klarigus per sobola dediĉo de la oferaĵoj al Maria la Virgulino, sed tion la reala penskapablo de la infano bonŝance ne atingis, kaj tial el Mildička fariĝis dubanto pri la sankta eklezio katolika. Sed alimaniere forŝiri panjon de Vyšehrad paĉjo ne sukcesis.

La loĝejon en Krč trovis paĉjo, sed dum la vojaĝoj al Vyšehrad panjo rimarkis, ke proksime de la tria pordego de Vyšehrad en la domo Ĉe Atloj kreskas surkonstruaĵo. Kaj tiel panjo liberigis ĉiujn luantojn de la sinjoro dom-posedanto „kiu estas ĉi tie mastro“, ĉiuj samtempe forloĝiĝis.

En Krč naskiĝis mia fratino Jarmila, sed panjo igis enskribi, ke ŝi naskiĝis en Vyšehrad kiel mi. Mia baptopatrino estis la onklino Božena, kaj panjo rakontis, kiel ŝi timis, ke ŝi volos, ke mi nomiĝu laŭ ŝi. Sed la onklino lasis la elekton de mia nomo al panjo. Kiam mi fariĝis adoranto de Božena Němcová, mi bedaŭris, ke mi ne estas Bonjo. Por Jarmila estis baptopatrino la fraŭlino Jarmila Švejkovská, kaj tiam panjo ĝojis, ke la knabino nomiĝas laŭ ŝi. La baptopatrino eĉ elpensis la kromnomo enradikiĝis.

Šamílek foje perdiĝis. Pri ni ambaŭ zorgis paĉjo en la ĝardeno, ŝi el la ĝardeno malaperis. Serĉis ŝin ĉiuj ĝardenistoj kiel perlon inter ŝtonoj. Šamílek nenie. Mi havis ideon rigardi de sur la muregoj, de kie estis videbla nia balkoneto en la unua etaĝo de la vratislavova-strata anguldomo. Kaj kiun mi tie vidas kiel Šamílek-on. Ŝi estis apenaŭ triéra, ŝi trairis la Brikan pordegon, tra iom da Vratislavova-strato kaj malantaŭ la pordo de la konata loĝejo ŝi laŭdire vokis:

„Frapu!“

En la ĝardenetoj Šamílek eminentiĝis ankoraŭfoje. En la korto, kie estis diversaj kortbirdoj, al ŝi kaj al la malgranda Mirek ekplaĉis kokinaj ekskrementoj tiom, ke ili per ili „pentlis poldeton“. Per baroneto ili ŝmiris ilin sur la pordo de ŝedo. Tio estis en varmega somero, ambaŭ patroj la infanoj naŭzoplene senvestigis kaj verŝis sur ilin la karanan akvon el korta hidranto.

Lernejon mi komencis vizitadi el la loĝejo Ĉe Atloj, kie en lasta loĝejo en la surkonstruaĵo ni havis belegan rigardon al Hradčany el kuirejo kaj el ĉambro al Barrandov. Ankaŭ la malgranda fenestreto en koridoro, ĉe kiu mi ludadis kun Jarka, celis al Hradčany. El ni naskiĝis patriotoj. Jarka estis sana forta samklasanino kaj ŝi vizitadis min ankaŭ kiam mi malsanis. Ŝi havis onklon, kiu estis sufiĉe pli juna ol ŝi, ŝi devis zorgi pri li kaj kiam li ne obeis, ŝi scipovis obeigi lin. Plua mia kapradino el apuda domo estis la eminentulino Milena.

Ŝi iom ĵaluzis, ĉar ĉe ĉiuj instruistinoj, kiujn ni havis en la unuagrada lernejo, mi estis ŝatata infano, kio ĝuste devis ne okazi. Mia pozicio en la klaso estis ankaŭ alimaniere iom aparta, ĉar ĉe tiu privilegio kaj diference de aliaj eminentulinoj mi ne estis malŝatata de „malpli bonaj“ lernantinoj.

Certe ne pro miaj brunaj okuloj, sed pro tio, ke mi havis por paŭzomanĝo almenaŭ kvin bulkou, kaj nu runu estis destinita por mi, la ceteraj por malriĉaj samklasaninoj. Foje unu el ili svenis pro malsato kaj mi ne estis kvietigebla, tial panjo provizis min.

Eble min ĉiuj samklasaninoj favorit ankaŭ pro tio, ke tuj post mia eniro en la lernejon mi kaŭzis komikan historieton. Tuj antaŭ mia eniro en la lernejon mi ricevis skarlatinon, la klasĉambro sekve ne devis esti desinfektita, kaj nur mi eniris en la lernejon je ses semajnoj malfrue.

Sinjorino instruistino Froňková sidigis min en benkon, sed mi ne restis sidi en ĝi. Mi promenas tra la klasem, rigardas bildojn sur vandoj, jen kaj jen mi ĝenas samklasaninojn per ia demando, mi ne perceptas, ke la instruistino observas min. Ĝis kiam ŝi alvokis min al si:

„Venu al mi, vi mihulino."

Trankvile mi iras, mi haltas ĉe la podio. Kaj tiam mi ĝentile salutas. Sed kiel. Serioze mi diris „Mian respekton", kiel mi kutimis komenci paroli en butiko. La tuta klaso ekridis. Sinjorino instruistino ankaŭ ridis, mi ekmienis ploronte, estis evidente, ke ili mokas min.

„Manjo," alvokis la instruistino Manjon Málková el la unua benko. „Venu montri, kiel oni salutas en lernejo!"

Manjo rektiĝis kiel liniilo, rompiĝis en la talio, kliniĝis kaj rektiĝis. Kaj iris sididgi sin.

La klaso jam streĉite silentis. Mi brulis kiel peonio kaj sur la vangoj ruliĝis testudaj larmoj. Sinjorino instruistino leviĝis, sidigis min sur la sinon kaj diris:

„Ne ploru, antaŭ nelonge la ceteraj knabinoj ankaŭ ne sciis, kiel oni en la lernejo ĉe la podio salutas."

Kaj ŝi ekridetis al mi tiel, ke mi vidis en ŝi bonan feinon kaj la ploro pasis.

Sed la instruistino ne havis ĝuste sveltan station de feino, ŝi estis pufala, ĝis nun mi memoras ŝian molan ĉirkaŭbrakon, ĉar ŝi min ĉe sia rakontado ĉiam tenis en la sino, por ke mi eble ne vagu tra la klasejo. Ŝi invitadis min kun panjo en sian loĝejon kaj lasis min tie kuri, ŝi eĉ instigis min al tio. Kun la edzo ŝi ne havis infanojn, amuzis ilin mia scivolemo. Mi estis malkvieta kreaĵo, jam pro la petolemo kaj distriĝemo mi povus fiaski ĉe severa instruistino, precipe kiam la gepatroj ne instruis min, ke mi en la lernejo estu atentema. Nur pro propra scivolemo mi esplortrovis, kiu litero estas kiu, sed eĉ silabumi mi ne scipovis. Tion mi ellernis nur en la lernejo.

Al mia unua lerneja Kristnasko mi ricevis sub la aceton Avinjon de Božena Němcová kaj Lampiretojn de Karafiát. Tiam mi jam posedis iom da lernejaj scioj. Mi tralegis ambaŭ librojn dum la kristnaska libertempo kaj la lampiretojn kaj avinjon mi tiom korŝire priploris, ke panjo ĵetis rigardon al paĉjo kaj bedaŭris:

„Jesueto ne devis doni al ŝi ĝuste tion, li devis donaci al ŝi Rulpizeton."

Nu jam okazis. Mi kontraŭe postulis ian daŭrigon de Avinjo. Barunka ne mortis, la ceteraj infanoj ankaŭ ne, do kia estis la daŭrigo de la rakonto. Paĉjo momenton pripensis, poste li elprenis el libroŝranko la unuan volumon de F. L. Věk de Jirásek kun ilustraĵoj de Adolf Kašpar, li montris ilin al mi kaj diris:

„Mi Pontus al vi tiun ĉi grandan libron, sed vi devus ĉe la legado sidi ĉe tablo bele rekte, ne kurbiĝi al ĝi."

Ke mi devas ĉe legado havi lavitajn manojn, mi jam sciis. Pri ĉiuj kondiĉoj mi konsentis.

„De la komenco temas pri malgranda bubo, sed poste li elkrekreskos. Nu kaj kiam tio tedos vin," daŭrigis paĉjo, „mi donos al vi ion alian."

Se mi enprofundiĝis en legadon de F. L. Věk, mi legis kaj legis, ĝis mi tralegis ĉiujn kvin ampleksajn volumen. Mi nur ofte ĝenis postulante klarigojn. Kaj paĉjo klarigis tute volonte. Li prenis min en Klementinumon, tiel mi troviĝis tie, kie nun estas la Nacia biblioteko, kaj ke en la tempo de la malgranda Franĉjo Věk estis monaĥejo kaj li studis en ĝi.

Mi notis en mia memoro ankaŭ aliajn konstru-memoraĵojn de Prago, aŭ mi eksciis, kie ili troviĝis.

Sed kio okazi sen la lernejo. Neatendite min instruistino Froňková gvidis en kvinan klason. Tie ŝi diris al lernantino, ke ŝi malfermu ilian legolibron, ĉe kiu paĝo ŝi volas, kaj donis ĝin al mi.

„Legu," ŝi instigis min.

Kaj poste:

„Tiu ĉi knabineto estas el la unua klaso, ŝi venis en la lernejon pli poste, ĉar ŝi estis longe malsana, kaj kiel ŝi legas. Kaj iuj el vi ankoraŭ nun silabumas."

Mi terure honos.

Panjo venis por peti la instruistinon Froňková, ke ŝi ne demandu min, kiu ion misfaris, ĉar mi devus mensou, ke mi ne scias, ĉar mi ĉiam estis pro tio plorema. Mi ploris ankaŭ pro almozuloj kaj migraj muzikistoj. Ili estis plejparte tirharmonikisto kaj violonisto, ili ludis en kortoj, ankaŭ iam ili kantis, kaj aŭskultantoj ĵetis al ili almozon. Mi bedaŭris ilin, ke ili ne povas vivteni sin alimaniere kaj estas kondamnitaj al tia almozado. Sed nuntempe preskaŭ ĉiu portas sian muzikon en la poŝo

Ankaŭ la direktorino Kliková, kiu instruis nin en la dua klaso, min malĝuste privilegiis. Kaj kiam en la tria klaso ŝin por ia tempo anstataŭis la juna finstudinto de la Instruista instituto Mirko Vořáček, tiu min eĉ portis sur la ŝultroj. De li mi ankaŭ ricevis la unuan laŭdon por literatura „verko". Li rakontis la legendon pri la Daliborka-turo kaj tuj li taskis al ni verki ĝin per propraj vortoj. La kajerojn li alportis korektitajn en la sekvanta leciono kaj diris:

„Kio tre plaĉis al mi, tion mi tralegos al vi."

Kiam li komencis legi, ekfajris miaj oreloj, ĝi estis mia skribaĵaĉo.

Milena havis belegan skribmanieron diference de mi, kaj ŝi tuj enkapigis tion al mi.

„Se vi prefere kapablus skribi tiel bele kiel mi."

Tio min iom ĉagrenis, sed ne multe. Kun Milena mi amikis ĝis ŝia antaŭnelonga morto, ŝi fariĝis sukcesa inĝenierino.

Alian sukceson mi travivis ankaŭ ankoraŭ en la unuagrada lernejo, en la kvara klaso de la instruistino Taliánová. Kiel hejmtaskon mi skribis por la dekkvina datreveno de la respubliko poemeton:

Ni jam ĝojas pro libero dek kvin jarojn,
do dum tempo ne tro longa,
sed sufiĉas, ke l´ patrujo estas nia panjo
kaj nacio nia spertu pluajn pacajn farojn.

Mi legis ĝin poste sur la podio. Paĉjo provizis min per la verkoj de Sládek, Vrchlický kaj aliaj facile kompreneblaj poetoj, ili servis al mi kiel modelo, sed la enhavo de la poemo estis autonoma.

Tio estis en la jaro de la enpotenciĝo de Hitler 1933. Tiam mi ne sciis, kiom granda malfeliĉo ĝi estis por ni.

Ankaŭ aliel mi havis sufiĉe da malbonŝanco. Mortis la je du jaroj pli juna fratino de Milena, mia samnomulino. Mi amis ŝin eĉ pli multe ol Milenan, ĉar ŝi estis simila ekscesanto kiel mi ĵaluzis, kaj sekve ŝi eĉ ne fanfaronis kontraŭ mi. Por memorigaĵo pri ŝi ŝia patrino donis al mi malgrandan libreton de ŝiaj fabeloj, mi havas ĝin ĝis nun.

Mi estis iom stulte trosentema. Foje mi iris kun la eta Jarmila en la pupteatron de Sokol de Vyšehrad sur la muregoj. Kiam su a scenejo aperis diabloj, ni ambaŭ leviĝis kaj fuĝis.

„Kien, kien, vi ja ne timus," strebis la fratoj sokoloj haltigi nin.

Sed ni tro kunsentis kun la endanĝerigitaj lignaj aktoroj.

(Daŭrigota) (Tradukis Jiří Patera)

Jiří Karen

Sonorilego – Sonoriloj – Sonoriletoj

Glore kaj honore sonorilego sonis
ĝis trans la horizonto
La tutan urban genton ĝi vekis
nin instruante diveni
de kie povus la malbeno veni

La sonorilojn oni pendigis saĝe
super dom-enirejon
„Bim-bam – ni rifuzas ĉiujn
kies intencoj malbonas“
Tiel bele kaj hele ili parolis

Ekzistis ankaŭ sonoriletoj
Nur kun ŝnuro ili havis aŭdilon
Jes Mi forgesis… vi foriris…
malaperis reen – kia teruro -
samkiel blua gluto en la inkujon

Jam neniam sonigos
mian telefonon
sonorileto kun voĉo via

Paŝoj

Irante matene tra aleo
ilin – la paŝojn – aŭdas oreloj
Egajn paŝojn energiajn de viroj
Teneretajn de inoj
En ambaŭ elektraj frapoj

Iu vin preterpasis
Kiel ombro en nebulon fatan
malaperis … Tiel klopode
kaj senkonsole li sin
antaŭenŝovis

Por momento rerigardinte
vi scias tuj – tiamaniere
iradas nur perdintoj
el kies koro tristo kaj angoro
ĉian helan rabis
kvazaŭ lastan moneron
el monuj´

Jes li estas
homo kiu el la hejmo
nerespondece
malproksimiĝas

Lasta deziro

Al Eva Seemannová

Suno musline klara
paŝon post paŝo subiras
Niaj deziroj al folioj similas
Fatale neĝas teren
kaj tamen helan mondon vidi
ni aspiris
Al amantoj mi deziras la lunlumon
Freŝan aeron por pulmoj
Al musoj sekuran truon
Niaj aŭtomobiloj bonodoru
kiel herbejaj floroj

Kaj vi – mi deziras laste –
venu min viziti senprokraste
al malsanulej´ por diri al mi
almenaŭ unu el afablaj vortoj
kiuj centkvante kaj milde

multaj dirontas
antaŭ mia
entombigo

Amantoj iam kaj hodiaŭ

Ne miru
vidante ilin iri malproksimen
ĝis la Luno
por unu dolĉa vinberaro
kiu sur la stelbranĉaro fajretas

Ni tiam nur bonmore
antaŭ la pordegoj
de l´ gepatra domo staris
pri la vetero kaj rikolto parolis

kaj ke nia paĉjo
en milito mortis
kaj la patrino ege

Pri hasta rapideco

Bruege kaj malodorante
sur ŝose-asfalto senhalte
al diablo simila
veturante siblas
Pro gas-nebulo
nenia regiono vidiĝas

El sub aŭtomobilaj radoj
kok-flugiloj
anser-piedoj forfluetas

Li devas ĉiam rapidi
la unua antaŭeniri
al ĉiuj elstare pioniri

Li la fiero de kamaradoj
de nia klano klubo gento
por laŭra gloro
por arĝento
memplaĉe kaj vante
fiere sin mem admirante
tien li celas

kie jam multaj
kviete kaj poreterne loĝas

Al tombejo

(Eternaj Revuloj)

Čestmír Vidman

P. F. 2002

Vi envias al birdoj
Ili scias flugi
Ili ne konas dentodoloron
Ili ne havas varikojn

Sed tiu dura lukto
kun sanga plumaro
por ioma varmo
por transvivi

Tamen ili kantas
Ne enviu
Kantu
kiel birdoj

P. F. 2003

Ikaro
firmigu flugilojn
por atingi
la celon

Salutu
alaŭdetojn
Feliĉan revenon
frato

P. F. 2004

Ankoraŭ multajn sunelirojn
al kunterloĝantoj

Ĉe mi jam dominas nokto

Mi tamen ne rezignas

Eĉ blinda formiko
batalas kontraŭ herbotigoj

Ĉion bonan al vi
Universanoj

Věra Ludíková

Papilia efiko

En la jaro 2002 publikigis la ĉeĥa poetino Věra Ludíková en Literární noviny (Literatura gazeto) sian unuan alvokon de la projekto „Sendu ĝin pluen“. Diversaj personuloj verkas siajn mesaĝojn al la Universo. Pri la jam preta tria libro skribis la poetino en Literární noviny n-ro 28 jenon:

„Se vi havus jam malmulte da tempo, nur kelkajn momentojn, se restus al vi eĉ la lasta spiro, kion vi sendus en Kosmon?“ Tiel komenciĝis la unua alvoko Sendu ĝin pluen, ĝenerala, tradukita ne nur en anglan, hispanan, germanan, rusan kaj esperanton, sed ankaŭ en la japanan, ĉinan, oroman, hungaran, polan, slovakan kaj latinon. Komenciĝis ĝia mirado al diversaj personuloj literaturaj, sciencaj kaj ankaŭ al vidartistoj, kiuj poste kontribuis en la tri samnomaj libroj.

La kontribuaĵo de Jiří Stránský, la prezidanto de la PEN-klubo, apelacie eldiras: „Mi havas unu grandan deziron: ke kiel plej frue estu notita ĉio, kio en nia lando okazis dum la regado de la komunista partio Por ke tio samtempe fariĝu enskribo en la historion de nia ŝtato dokumentanta, ke eĉ en la tempo de la plej granda mallibereco, de la plej granda subpremado kaj de la plej granda humiligo miloj da viroj kaj virinoj (el kiuj multaj nur finis sian infanaĝon) kapablis rezisti. Kaj ĝuste tio estas nia mesaĝo – la mesaĝo de 270 000 politikaj malliberuloj de la komunismo.“

Ankaŭ la alia alvoko celis en Kosmon. La libron Sendu ĝin pluen II. mi prezentis jene: „Se vi volas helpi, vi devas pardoni, kaj nome komplete! Kiel nova konstruata templo estas la serĉado kaj fortigado de spiritaj valoroj. Sur kiaj pli bonaj fundamentoj tiel fari ol sur la amikeco, sur la ĉioĉirkaŭprenanta amo kaj pardono. Laŭ Albert Einstein, la plej belan kaj la plej profundan senton ni povas observi en perceptado de mistikaĵoj. Tio estas la gardoturo de la aŭtentika science. Tiu, al kiu estas tiu ĉi perceptado fremda, kiu ne plu estas kapabla miri kaj esti ravita, estas verdire morta. Jam hodiaŭ estas en la homa genomo enskribitaj tiaj valoroj, kia estas ekzemple la altruismo. Iam tiam ili estas rekoneblaj ĉe homoj, kiuj kiel la unuaj, kiel la lumportantoj estas sur sia spirita vojo je iom pli antaŭe, je granda parto antaŭe.“

La dua alvoko estis tradukita plie en la mongolan, araban kaj ankaŭ en la evean (Togolando) pere de esperanto, eĉ en la tibetan kaj en tiu ĉi lingvo estas notita fragmento el la elpaŝo de la tibeta dalailamao: „Dum ekzistos la Universo, dum ekzistos suferado de sentantaj estaĵoj, estos ankaŭ mi, por ke mi povu servi a lili.“

D-ro Peter Lipták, la prezidanto de Komunumo de slovakoj, skribis: „Kun la amo, timo kaj kredo je saĝo de nepoj de niaj nepoj mi testamentas al la estontaj epokoj kaj al ĉiuj homoj sur la Tero kaj la Universo. Super ĉio gardu la infanan rideton, gardu la bluan ĉielon super la infanaj ludoj, gardu la varmon de infanaj heroj.“

PhDr. Marta Foučková mesaĝas: „Mia mesaĝo estas gvidata de deziro levi la konscion pri la ĝusta senco de la surtera vivo. Ekkonscii pri la respondeco por ni kaj por la estuloj, kiuj troviĝas ĉirkaŭ ni kaj por kiuj ni portas la respondecon de niaj decidoj.

Kiel nacio ni havas antaŭ ni grandajn taskojn, por kiuj ni estas preparataj dum longaj jarcentoj.“

Miroslav Vejlupek citas Ivanon M. Havel, kiu nomis la universalan konflikton de la tempo plej klare: „Klerulo, kiu ne interesiĝas pri aferoj je mejlí malproksimaj de lia klereco, rapide ŝanĝiĝas je malklerulo. La mejloj estas ja supozataj.“

Miloslav Fiala, la prezidanto de Unio de Ĉeĥa Katolika Karitato, skribis: „Ŝajnas, kvazaŭ la ĝenerala degenerado progresis tiom, ke la materiaj kaj ankaŭ spiritaj atomoj teniĝas kune nur per la influo de lastaj restoj de la origina ordo. Sed ankaŭ la malgrandaj kaj ŝajne senhelpaj homoj povas kaj devas diri la kuraĝan „jes“ al la sendube malrapida, tamen principa transformo de nia modno. Pruvas tion ekzemple ankaŭ la sperto pri la „papilia efiko“, kiun sciencistoj malkovris antaŭ 40 jaroj, kiam ili trovis, ke en la t. n. ĥaosaj sistemoj – kaj la homa socio inter ilin apartenas – sufiĉas eta ŝanĝo de malgrandaj valoroj, kaj la tuta sistemo komencas paŝi en alia direkt.“

Granda favoranto de la tuta projekto Sendu ĝin pluen estis la antaŭ nelonge mortinta prof. PhDr. Zdeněk Matějček, CSc. En Eseo pri ĝojo li skribis: „La komuna ĝojo kunligas – dum la komuna zorgo ne.. Tial mi ĉiumomente klarigas al gepatroj, ke estas bone, kiam ili kun la infanoj faras kion ajn, kio alportas komunan ĝojon, distraĵon, kontenton. Komuna zorgo kontraŭe pli ofte separas kaj disigas, ol kunligas kaj kunlaborigas. Ekzemplo estas la infanoj kun grava mentala tardo – tiuj divorcigas la gepatrojn plej ofte.“ Refoje profesoro Matějček per sia afabla maniero prezentis siajn kontribuaĵojn en aŭtoraj legadoj, li disdonadis ĝojon, eĉ kiam li estis jam serioze malsana.

„Nur nun la science celas kompreni la enkondukon de la Evangelio laŭ Sankta Johano: En la komenco estis la Vorto…, ĉar grandaj malkovroj estis faritaj nur antaŭ nelonge. En la plano de la homa genomo estas certe kalkulite kun grandaj taskoj, nuntempe nur antaŭsentataj… Vi estas pridonacita per granda ekkono, ke dum vi havas taskon ĉi tie sur la Tero kaj vi ekkonis ĝin, dum vi disdonas la Amon, vi ne estas sola, vi neniam estos sola. Sendu ĝin pluen!“ mi skribis, inspirita de la libro de prof. MUDr. František Novotný, DrSc. kun la titolo Dio kaŝita en genomo. Tiu diras: „Religio kaj scienco nuntempe certasence proksimiĝas. En la lastaj jarcentoj ne estis tiel… La Biblio diras: En la komenco estis la Vorto. Metafore tio estas vero. En la komenco de la vivo estis kodo el kvar literoj. Ĝi estas komuna por ĉiuj konataj vivaj kreaĵoj… Vorto estas abstrakta nocio. Nur en konekso kun matriaj korpuskloj ĝi realiĝas… En la genom-plano ankaŭ troviĝas meditado pri la vivo,en ties kodoj troviĝas ankaŭ la kredo je Dio kiel la kreinto kaj direktoro de la vivo.“

Se en la unua libro partoprenis 83 aŭtoroj (190 pĝ.), al la dua libro estis 110 kontribuintoj (227 pĝ.), al la tria libro kontribuis 140 aŭtoroj (262 pĝ.).

Prof. ThDr. Milan Balabán skribas: „Nia ĉeĥa socio estas multe ateisma kaj kontraŭeklezia kaj disde la bolŝevista ergo ĝi diferencas antaŭ ĉio per tio, ke la kredantoj ne estas rekte persekutataj, tamen ili estas inĝenie elpremataj el diversaj influsferoj, antaŭ ĉio el la sfero de kulturo kaj etiko… En realeco la kredo kaj la science estas fratinoj, kiuj ne devas esti en malama konflikto.“

Prof. Paedr. Jana Berdychová-Dulíková, CSc. citas Johanon Amoson Komenion: „Estu sincera kaj agrabla laŭmiene, afabla kaj ĝentila en traktado kun homoj, aminda kaj verama parole, varma kaj malkaŝa en la koro. Amu kaj tiam vi estos amata.“

MUDr. František Koukolík, DrSc. en la kontribuaĵo „La Spiritualeco“ skribas: „Kun la koncepto, kiun oni dokte nomas spiritualeco kaj ĉeĥe transaĵo, mi komencis renkontiĝi tute praktike kaj ĉiutage… Okazis, ke kiam iu rakontis al mi, tiam li diris: ‚Sciu, al mi okazas, ke mi koncentriĝas pri io tiom, ke mi estas komplete ekster la spaco kaj tempo.´ Iuj diras, ke ili havas profundan impreson, ke en la mondo estas ia interna kaŝita ordo, ia kolekto de leĝoj aŭ leĝo. Iuj tiun ĉi senton nomas Dio, aliaj ne nomis ĝin. Ĝi estas sperto relative ofta. Homoj kun alta grado de disvolviĝinta spiritualeco estas profunde homecaj, ĉu ili estas kredantoj, ĉu nekredantoj.

Per io ili estas modestaj, per io scivolemaj, neniam ili perdas la humursenton, ili havas vidmanieron pri tio, kion ili faras. Ili ne estas predikantoj, inkvizitoroj. La spiritualeco estas komplekso de ecoj, kun kiuj evidente parto de homoj enmondiĝas. La sana spiritualeco estas io plene normala, la eblaĵo de la optimum, la malo estas la religia dependeco."

La projekto Sendu ĝin pluen strebis en ĉiu el la tri libroj pri kunigo de diversaj ideofluoj, sed de tiuj, kiujn unuigas la zorgo pri la estonteco de la planedo Tero. (-jpa-)

Eli Urbanová

Ĉi tiel tio esti, estimataj!

Ĉiam, kiam mi legas en la revuo Fonto inter mendeblaj libroj titolon „Hetajro dancas", mi regule konscias kelkajn faktojn: tion, ke mi super ĉi verko laboris entute kvar jarojn, tion, ke mi pluajn kvin jarojn atendis je ties eldono, propre ankaŭ tion, kiel komenciĝas unu el la recenzoj: „Uf! Nekredeble!" Ĉu tio eblas en Esperanto? Ĉu la movado tion stenos? Io tia ne ekzistas ĉe ni, kaj en kelkaj naciaj literaturoj tiaj libroj kapablas abrupto haltigi promesplenajn karierojn kaj kaŭzi politikajn krizojn… Kiam vi aĉetos tiun ĉi libron, vi tenos en la mano junu el la plej kuraĝaj aŭtobiografioj (ne nur Esperanta)…" Preterdire aŭtoro de ĉi tiu recenzo Ulrich Becker estis unu el la atestantoj de la terorisma atako sur Usonon la 11-an de septembro 2001. Li vidis ĉion el foro de nuraj 500 metroj!

Memkompreneblemi tuj poste ekrememoras, ke mi gajnis por mia „hetajro" premion de OSIEK (Organiza Societo de Internaciaj Esperanto-Konferencoj) dum la konferenco okazinta 14.-20.7.2001 en ĉeĥa urbo Strážnice, kiun partoprenis 40 esperantistoj el 12 landoj eĉ el Usono kaj Japanio. Hetajro dancas estis elektita per sekreta baloto de OSIEK-membroj el kvin plej oftaj proponoj kaj deklarita libro de la jaro.

Kiun tia rekono ne ĝojigus? Kio min ĉagrenas kaj ne malmulte, tio estas preseraroj, da kiuj troviĝas en la libro pli ol sufiĉe! Por doni almenaŭ kelkajn ekzemplojn: p. 27 – Al tia amindumado anst. Ol tian amindumadon, p. 62 – en la nomo Holzknecht elfalis l, p. 122 – unu vipon dat abako anst. unu pipon dat abako, p. 219 – fabrikanino anst. fabrikaninto, p. 226 – katuna anst. latuna, p. 254 – Nordan urbon skripte kun minuskulo, p. 262 – Kiam mi aĉetis tukon anst. Kian mi aĉetis tukon, p. 274 – merkedo anst. merkredo, p. 295 – dato 1958 anst. 1928, p. 311 – domaĝas anst. damaĝas… Damnita preskoboldo!

Kaj tamen la plej grandan eraron, eraron efektive gravan, eraron rekte nepardoneblan faris mi aŭtorino sur paĝo 57. Plie mi ĝin aperigis nur post dek jaroj de la eldono de mia libro, nome en la jaro 2005, kiam ni ĉeĥoj al ni memorigis, ke ĵus pasis sesde jaroj de amerikaj aeratakoj sur nian ĉefurbon, kaj mi legis en la taggazeto Metro jenon:

„Tri minutoj dum tagmeza paŭzo. Tiel kurta tempo sufiĉis merkrede la 14-an de februaro 1945 al la aviadiloj de Usonanoj por kaŭzi la plej profundan cikatron en la vizaĝo de Prago en ĝia novepoka historio… Tamen multe „pli efekta" estis aeratako la 25-an de marto 1945, kiam grupo de 400 aviadiloj de la 15-a aerarmeo ekatakis sur la industrian zonon de la urbo…"

Do ĉi tiel tio estis, estimataj! Ĉi tiel kaj ne aliel! Ĉi tiel tio okazis! Merkrede, la 14-an de februaro 1945, antaŭ Pasko, en la Cindromerkredo, kiun oni nomas aĉvizaĝa, estis bombardista la urbocentro, dum la aeratako, kiun spertis mi, okazis dimanĉe la 25-an de marto. Kion kun tio, konsilu! Mi meritus, ĉu? Vi pravas, mi havs sole du eblojn: aŭ fidi je tio, ke la leganto mian mison preteratentos, aŭ ĝin tarde, sed tamen, honeste konfesi. Jen dilemo! Kiel vi vidas, mi decidiĝis por tiu dua… Homoj, ne ŝtono, sed ŝtonego falis desur mia koro! Bedaŭrinde tio neniel influis mian pezon, kiu faras 80 kilogramojn… Matene…

Pavla Zemanová

La kemiisto plorus

Kelkfoje mi menciis pri miaj ŝtonoj, sed la ŝtonoj ne estas nur serĉado, trovado kaj aĉetado, sed ankaŭ esplorado. Amatoro havas al dispono nur lupeon, tranĉilon, magelon kaj iam ankaŭ mikroskopon. Al esplorado apartenas ankaŭ ĥemia kaj fizika eksperimento.

Mia unua eksperimento estis jena: Mi varmigis peco da salmiako, kiu dum varmigado ŝanĝiĝis en blankan fragilan buleton, kiun mi pulvorigis.

La dua eksperimento estis la sama, sed anstataŭ salmiako mi uzis lopeziton. Tiu ŝanĝiĝis post varmigado en brunruĝan fluidaĵon, kiu rapide ŝanĝiĝis en polvon. La polvo disvolviĝis en akvo en orkoloran fluidaĵon.

Alia mia eksperimento estis jena: Mi devis determini, ĉu la ŝtono, kiun mi tenis en la mano, estas vere apofilito. Ĝia nomo devenas el greka vorto „apophyllis“ kaj signifas „ĝi senŝeliĝas“. Mi uzis etan kristalon, kiun mi varmigis. La akvo, kiun ĝi enhavis, elvaporiĝis kaj la mineralo komencis rompiĝi en maldikajn lamelou. Precize tiel, kiel tion oni skribis en faka libro.

Mia lasta eksperimento estis kun barito. Mi eksciis, ke barito post varmigado lumeskas. Mi ĉion preparis por vespera eksperimento. Se vidus min iu ĥemiisto aŭ alĥemiisto, certe li plorus aŭ redonus diplomon. Anstataŭ brulilon mi uzas gasfornelon, anstataŭ beĉero mi havs kuleron. Mallumiĝis kaj komencis labori. Mi butonis videokameraon, frotis alumeton ĉe la gasfornelo kaj en ĝian flamon mi metis kuleron kun barito. Post du minutoj la barito kelkfoje ekklakis: (Nur post fino de la eksperimento mi eksciis, ke muelitan bariton oni aldonas en miksaĵon por produktado de artfajraĵoj.) Post kelkaj minutoj mi prenis la bariton el la flamo kaj estingis lampon. La barito vere iomete lumeskis, sed ne longe. Ĉi tiun lumeskadon mi ne povis filmi, ĉar la videokamerao ne havas meĥanismon por nokta vidado. Pro tio mi filmis ĝin poste. Tamen ĝi elfluigis ian flav-bluan koloron, eĉ kiam ĝi estas blanka. Ĉi tiun grandan travivaĵon mi tuj la sekvantan tagon anoncis al mia avinjo. Mia avinjo estis kaj daŭre estas feliĉa pro miaj eksperimentoj. Nur miaj kuleroj ricevadas ian novan desegnon – ili estas kolorigitaj per nigra farbo, kiun mi ne povas lavi. Ĉi tiujn kulerojn vi nenie trovos kaj aĉetos. Nur mia amiko diris, ke sur gasfornelon apartenas rostita ansero, sed ne barito!

Dr. Tomáš Pumpr, humorista (1)

J. Kavka

Dne 2. 6. 1970 dr. Pumpr mi poslal pohlednici s celkovým záběrem Kdyně. Na rubu se nacházel rýmovaný pozdrav, který napovídá, že počasí tam tehdy za moc nestálo:

Zde v kraji pararul a žul a gaber
zhluboka vydechni a vůni ornic naber:
Již dávno rolničí traktorem homo faber
(les ničí též: již mizí dub i haber).
Es ist alles schön, ach recht schön.
Recht schön, aber …
mít někdy místo plic pár rybích žaber!
Salutas vi el Kdinjo
T. Pumpr kun edzinjo.

Konrad Adenauer a esperanto

V německé televizní soutěži o největšího Němce se na prvním místě umístil významný politik a státník dr. Konrad Adenauer (1876 – 1967).

Dr. Adenauer byl v letech 1917 až 1933 starostou Kolína n. R., po nástupu Hitlera k moci dne 30. ledna 1933 byl tohoto úřadu zbaven a v roce 1934 zatčen Po válce byl dr. Adenauer spoluzakladatelem a vedoucím funkcionářem Křesťanskodemokratické strany, do r. 1966 byl jejím předsedou. V letech 1949 – 1963 byl kancléřem Spolkové republiky Německo a v této funkci se velmi významně zasloužil o demokratický rozvoj Německa, především integrací SRN do západní Evropy. Velký význam v tomto úsilí mělo mírové vyrovnání s Francií.

Na rok 1933 byl do Kolína n. R. připravován 25. Světový kongres esperanta. Předcházejícímu kongresu v roce 1932 v Paříži zaslal starosta Kolína dr. Adenauer pozdravné poselství tohoto znění:

„Jsem rád, že mám příležitost touto cestou předat Světovému kongresu esperanta v Paříži své nejlepší pozdravy a blahopřání k úspěšné práci. Úsilí živým mluveným jazykem vybudovat most od národa k národu a vytvořit nástroj dorozumění v doslovném významu tohoto slova si zasluhuje nejživější vzpruhu a podporu. Esperantisté všech zemí v úsilí o vytvoření světového jazyka už dosáhli velkých úspěchů, ke kterým jim upřímně blahopřeji. Jsem rád a vděčný za to, že jubilejní shromáždění Světového kongresu esperanta v příštím roce se bude konat v Kolíně. Kolín n. R., který je průběhu staletí tradičním kulturním mostem mezi východem a západem, je každým způsobem vhodný, aby důstojně a pohostinně přijal mezi svými zdmi toto shromáždění lidí světa znalých a pracujících pro vzájemné dorozumění. Proto z celého srdce předpokládám už dnes Světovému kongresu esperanta pozvání své a města Kolína n. R. …

Konrad Adenauer

Konrad Adenauer kaj esperanto

En la germana televida konkurso pri la plej granda germano la unuan lonkon okupis la emitenta politikisto kaj ŝtatisto d-ro Konrad Adenauer (1876 – 1967).

D-ro Adenauer estis en la jaroj 1917 ĝis 1933 la urbestro de Kolonjo, post la enposteniĝo de Hitler la 30-an de januaro 1933 li estis senigita de la posteno kaj en la j. 1934 arestita. Post la milito d-ro Adenauer estis kunfondinto kaj gvida funkciulo de Kristan--demokrata partio, ĝis la j. 1966 li estis ties prezidanto. Inter la jaroj 1949-1963 li estis la kanceliero de Federacia Respubliko Germanio kaj en tiu ĉi funkcio li akiris tre signifajn meritojn pri la demokratia disvolviĝo de GerManio, ĉefe per la integraf de FRG en la okcidentan Eŭropon. Grandan signifon en tiu ĉi celado havis la paca kvitiĝo kun Francio.

Por la jaro 1933 estis en Kolonjon preparata la 25-a UK de esperanto. Al la antaŭa kongreso en la j. 1932 en Parizo la urbestro de Kolonjo d-ro Adenauer sendis jenan salutmesaĝon:

„Mi ĝojas, ke mi havas okazon per tiu ĉi vojo transdoni al la UK de Esperanto en Parizo miajn plej bonajn salutojn kaj bondezirojn por sukcesplena laboro. La celadoj per la vivanta parolo de la lingvo konstrui ponton de popolo al popolo kaj krei interkomprenilon en la laŭlitera senco de tiu ĉi vorto meritas plej viglan subtenon kaj akcelon. La esperantistoj ĉiulandaj en sia klopodo krei mondlingvon jam atingis grandajn sukcesojn pro kiuj mi sincere gratulas. Mi ĝojas kaj estas dankema pro tio, ke la jubilea kunveno de la UK de esperanto en la venonta jaro okazos en Kolonjo. Kolonjo, kiu tra jarcentoj estas la tradicia kultura ponto inter oriento kaj okcidento estas ĉiel taŭga por digne kaj gastame akcepti inter siaj muroj tiun kunvenon de homoj mondkomprenemaj kaj laborantaj por reciproka interkompreniĝo. El tuta koro mi tial prezentas jam hodiaŭ al la UK de Esperanto mian bonvensaluton kaj tiun de la urbo Kolonjo… Konrad Adenauer“

Avšak zahájení 25. Světového kongresu esperanta v létě roku 1933 dr. Adenauer už nebyl přítomen. Válku strávil ve vězení.

Nedemokratické a diktátorské režimy, jako nacistické Německo nebo bolševický Sovětský svaz, činnost esperantistů zakazovaly a esperantisty pronásledovaly. Zjednodušeně lze říci, že poměrem k esperantu lze měřit vyspělost a demokratičnost každého režimu.

Druhá světová válka byla velice krutá. První poválečný světový kongres esperanta se Podařilo uspořádat teprve v roce 1947 ve švýcarském Bernu. Byl to v pořadí 32. kongres, další kongres v roce 1948 byl v Malmö ve Švédsku, v roce 1949 v britskkém Bournemouthu, v roce 1950 v Paříži. V té době už byla Evropa rozdělena, v sovětské sféře uspořádat esperantský kongres nebylo možné, síly západu se zdály být vyčerpané. Hrozilo, že v roce 1951 světový esperantský kongres nebude uspořádán. Tehdy byl v Německu spolkovým kancléřem dr. Adenauer. Dozvěděl se o nastalé situaci a pozval esperantský kongres do Německa. Díky tomu řada esperantských kongresů nebyla v roce 1951 přerušena. Ve válkou zničeném, rozbombardovaném a vyhladovělém Německu se v roce 1951 konal 36. světový kongres v Mnichově. Stalo se tak zásluhou Největšího Němce, velkého německého státníka, politika a demokrata, přítele esperanta dr. Konrada Adenauera

Sed la inaŭguron de la 25-a UK de Esperanto somere de 1933 d-ro Adenauer jam ne ĉeestis. La militon li pasigis en malliberejo.

La nedemokratiaj kaj diktatoraj reĝimoj kiel la nazia Germanio aŭ la bolŝevisma Sovet-Unio la aktivadojn de esperantistoj malpermesadis kaj esperantistojn persekutis. Simpligite eblas konstati, ke per la rilato al esperanto eblas mezuri la maturecon kaj demokratech de ĉiu reĝimo.

La dua mondmilito estis tre kruela. La unuan postmilitan UK de Esperanto oni sukcesis aranĝi nur en la j. 1947 en la svisa Berno. Ĝi estis la 32-a laŭvica kongreso, la plua kongreso en la j. 1948 estis en Malmö en Svedio, en la j. 1949 en la brita Bournemouth, en la j. 1950 en Parizo. Tiutempe Eŭropo jam estis dividita, en la sovetia sfero aranĝi E-kongreson ne estis eble, la fortoj de la Okcidento ŝajnis esti elĉerpitaj. Minacis, ke en la j. 1951 la universalia E-kongreso ne okazos. Tiam estis la federacia kanceliero en Germanio d-ro Adenauer. Li eksciis pri la ekestinta situacio kaj invitis la esperantan kongreson en Germanion. Dank´ al tio la vicordo de la esperantaj kongresoj ne estis en la j. 1951 interrompita. En la milite detruita, bombita kaj malsatigita Germanio en la j. 1951 okazis la 36-a UK de Esperanto en Munĥeno. Okazis tiel merite de la Plej Granda Germano, la granda germana ŝtatisto, politikisto kaj demokrato, la amiko de esperanto d-ro Konrad Adenauer. -jpa-

Claude Piron
Švýcar, profesor psychologie, psychoterapeut a spisovatel

Z projevu u příležitosti stého výročí prvního světového kongresu esperanta v r. 1905 v Boulogne-sur-Mer ve Francii.

Rodilí mluvčí angličtiny získávají mnoho výhod, zisku, z nynějšího jazykového řádu. Velká Británie získává jednu miliardu (tisíc milionů) eur ročně z pobytů zahraničních studentů na jazykových studiích. English langure teaching is very business. (Výuka angličtiny je velmi velký obchod.) Svého času to vyjádřil informační věstník Veletrhu angličtiny v Barbican Centre v Londýně. A potvrdil to předseda British Council: Angličtina nám vydělává víc než ropa v Severním moři. To se přitom týká jen Velké Británie, Spojené státy vydělávají ještě více

na rozsáhlé výuce angličtiny. Není absurdní, že na celém světě neangličtí plátci daní platí obrovské částky na to, aby státy organizovaly výuku angličtiny, což je konec konců vrhá do druhořadého postavení? Zatímco ti, kdo mají všechny zisky, kdo mají kvůli své mateřštině převahu v každé diskusi, v každém jednání či debatě a kdo byli ušetřeni námahy učit se cizí jazyk, jsou právě těmi, kdo nic neplatí za tuto působivou přednost!
Spravedlnost by vyžadovala, aby anglofonní státy zaplatily všem ostatním zemím za to, že jejich příslušníci musí angličtinu studovat. Mimo to, zatímco věnujeme spoustu času studiu angličtiny, anglicky mluvící mohou tento čas věnovat studiu vědy, techniky, povolání, nebo odpočinku či nicnedělání. Nebylo by normální, kdyby nám finančně nahradili naši ztrátu času a námahu, vynaloženou převážně pro jejich zisk? V naší globali-zované a neoliberální společnosti žádná přednost není bezplatná.
Oni mají obrovskou výhodu, oni nechť platí, podle zásady kdo znečišťuje, ať platí.

Odlišné funkce hemisfér mozku

V pravé polovině mozku má každý člověk ne- vědomou, nejasnou touhu po něčem nedefi-novatelném, bezejmenném, protože příliš nejasném, avšak po něčem dobrém pro celé lidstvo, touhu po jakémsi rajském souladu, po světě, kde by nespravedlnost neexistovala. A tato touha, třebaže mlhavá, je velice silná, velmi mocná, schopná uvést do pohybu obrovské individuální energie, budit pozoruhodnou obětavost nesnadno rozumově zdů-vodnitelnou. V jisté počtu individuí tato touha po jakémsi dobru bez obrysu a beze jména vykrystalizovala v pojmu „esperanto“, takže investují velkou část svého já do pole působnosti, které slovo esperanto vyvolává.

Opakování myšlenky, že angličtina zvítězila, působí na levou mozkovou hemisfé-ru, a blokuje plodnost pravé hemisféry, touhu po celosvětové spravedlnosti. Blokuje schop- nost představivosti. Tak odumírá zvídavost a kritická mysl se stává sterilní. Kvůli tomuto sociopsychologickému procesu miliony a miliony mladých lidí na celém světě jsou nuceny oddávat se po dlouhá léta neúměrnému duševnímu vypětí při pokusu zvládnout jazyk, v kterém nikdy nebudou ve stejném postavení jako ti, jimž je mateřštinou. A že tato strast není nutná, že existuje alternativa, která by poskytla mládeži celého světa a všem plátcům daní, fakticky všem státům, kromě analofonních, úsporu mnoha těžkých finančních nákladů a osvobození od absurdního způsobu investovat svůj čas a svou duševní energii, to my, okrajová menšina, víme dle vlastní zkušenosti. Avšak veřejnost už vsála zprávu o definitivním vítězství angličtiny. A když už se tomu plnou silou věří, pak se k tomu nezbytně přidává doplňující myšlenka, a sice, protože zvítězila angličtina, esperanto neuspělo.

Uvažují jako čtyřletí

Bohužel mnoho esperantistů je ovlivňováno veřejným míněním. A část má sklon to přijmout. Trpí rozdvojením, které může být bolestné. Žije v nich pocit, že esperanto pro ně uspělo, protože obohatilo jejich život. Avšak tento pocit nedokážou srovnat s veřejným míněním, že esperanto neuspělo. Je tedy v nich napětí mezi cítěním společenským a individuálním, mezi pravou a levou hemisférou mozku.

Je vhodné analyzovat, co říkají ti, kdo nepochybují o neúspěchu. Když to učiníme, nejprve zjistíme, že toto přesvědčení je abso-lutní. Člověk, který říká: „Esperanto neuspělo“, si je jistý, že tento neúspěch je evidentní, úplný a definitivní. Opravdu, v jeho mysli to znamená „Esperanto je nula“. Existovalo jako projekt, avšak tento projekt se rozpadl. Takže už neexistuje.

Je zajímavé, že tento dojem, že nynější zdánlivý neúspěch je něco absolutního, úplného, definitivního, se může opravdu objevit pouze, když uvažujeme jako dítě méně než šestileté.

Každý z nás je duševně dospělý jen v několika oblastech života. V mnoha jiných oblastech působíme jako čtyř- nebo pětiletí. A v tom věku mysl nemůže uchovávat více než dvě představy, které jsou stále sou- měrné, protichůdné a krajní: „velký/malý“, „silný/slabý“, „první/poslední“, „všechno/nic“.

Dospělí lidé, i velice inteligentní a duševně zcela způsobilí ve své profesi anebo ve všedním životě, se přesto dále chovají podle myšlenkového systému čtyřletého dítěte v mnoha oblastech, jako politika, náboženství, národ, způsob vidět sám sebe, hodnocení druhého pohlaví atd. Takže esperanto je oblast, v které je snadné projevit tuto myšlenkovou činnost.

Uvažme, jakým způsobem lidé chápou úspěch. Pro mnohé esperanto neuspělo, protože nedobylo svět. Pro ně být úspěšný rozhodně znamená, aby člověk mohl jít kamkoliv a oslovit kohokoliv na chodníku v esperantu a dorozumět se. Avšak tento způsob úspěchu nepoužívají v jiných oblastech. Nikdy by neřekli: „Automobily Honda neuspěly, protože mnoho lidí jezdí Toyotou, Mercedesem, Citroënem, Fordem nebo něčím jiným.“ Na úspěch esperanta se používají kritéria, která se neaplikují v jiných oblastech. Zajímavé, že?

Historická perspektiva

K tomu lze přidat neschopnost posuzovat záležitost z historického hlediska. Je mnoho terénů společenského života, na kterých lidé bojují za lepší svět. Např. za rovnost mezi muži a ženami, mezi černochy a bělochy, mezi spoLečenskými vrstvami za rovné příležitosti ke studiu, nebo za domorodá práva, obchodní spravedlnost mezi severem a jihem, a za mno- ho dalších. Cožpak ale lidé, kteří se zabývají těmito tématy, říkají: „Boj neuspěl?“ Nikoliv. Ří- kají: „Ještě jsme neuspěli. Zbývá ještě mnoho práce.“ V roce 1700 již byli lidé, kteří bojovali proti otroctví. Avšak v roce 1850 otroctví stále existovalo. Bylo správné v roce 1850 říci: „Boj proti otroctví neuspěl?“ Nikoliv. Dějiny nás učí, že jediná správná věta by byla: „V roce 1850 boj proti otroctví ještě neuspěl.“ Avšak nikdy neuslyšíte člověka přesvědčeného o neúspěchu esperanta říci: „Esperanto ještě neuspělo.“ Jakoby jazyk měl k dispozici jen omezený počet let pro dobytí světa.

Ti, kdo pochybují o budoucnosti esperanta, ignorují dějiny. Pomyslete např. na me- trickou soustavu. Byla navržena Gilbertem Montonem, knězem z Lyonu, v roce 1647. Sto dvacet let později, v roce 1767, nikde nebyla používána, neboť ji znalo jen několik podivínů. Mohlo se tehdy říci, že metrická soustava neuspěla? Vůbec ne. Běh událostí ukazuje, že tehdy by se mohlo říci jedině: 120 let po svém utvoření metrická soustava ještě neuspěla. Stejně tak, sto dvacet let po uveřejnění esperanta je nutno konstatovat, že esperanto možná ještě neuspělo. Pokud uspět by zname- nalo být všeobecně přijato, což je jiná věc.

Skutečně, lidé, kteří bojovali za osvobození světa od otroctví, nebo za zave- dení metrické soustavy, měli pravdu po celou tu dobu, kdy jejich úsilí bylo zdánlivě bezvý-sledné a byli vysmíváni jako lidé spřáhnutí se směšnou utopií. Můžeme se vidět ve stejné situaci. Ano, možná se mýlíme, avšak konstato- vání, že jsme možná průkopníky, není méně pravděpodobné než opačné tvrzení, pokud se máme srovnávat s podobnými událostmi v historické perspektivě.

Když už uvažujeme v historické pers- pektivě, nadvláda angličtiny ve světovém spo- lečenství je spojena s nadvládou politickou a ekonomickou Spojených států. Avšak mnoho vážných komentátorů se domnívá, že za několik desetiletí se politickou a ekonomickou vel-mocí stane společenství Číny, Indie a Brazílie. Jsou to země s gigantickým potenciálem, které se budou nejrychleji a nejjistěji rozvíjet. A v důsledku toho se mnoho odborníků domnívá, že příštím světovým jazykem bude čínšti- na.

Lze se domnívat, že po nějaké době si lidé řeknou: proč nadále používat angličtinu, nesnadný jazyk cizí našim kulturám? Pak mož- ná přijmou čínštinu jako světový jazyk. Avšak čínština svým písmem a výslovností je ještě méně přizpůsobená pro mezinárodní užití. Tehdy nastane příležitost, kdy lidé poznají, že esperanto je k dispozici a dokonale se hodí pro tuto roli.

(vybral a přeložil Jiří Patera)

Temas pri ĉeĥa traduko de elektitaj fragmentoj el la parolado de Claude Piron en Bulonjo-ĉe-Maro okaze de la 100-a datreveno de la unua Universala Kongreso de Esperanto en la jaro 1905.

La stenografio kaj esperanto

En la tagoj de la 23-a ĝis la 29-a de julio 2005 okazis en Vieno la 45-a kongreso de Intersteno kaj kun ĝi ligita ĉampionado en tekstoprilaborado. La aranĝon ĉeestis kvincento da partoprenantoj el ĉirkaŭ 31 landoj de la mondo. La programon formis unuflanke kongresaj traktadoj kaj prelegoj el vico da sferoj de teksto-prilaborado, aliflanke de mondĉampionado en diversaj konkurs-fakoj, ekzemple en la plej rapida tajpado per klavaro de persona komputilo, en la plej rapida korektado de teksto, en la regado de programoj de personaj komputiloj, en la plej rapida notko de diktata teksto ktp.

En la laste nomitan sferon apartenas antaŭ ĉio la stenografio kiel la plej efika rimedo de notko de rapide parolataj vortoj. La konkursantoj el diversaj landoj kaj kontinentoj konkursis parte en surpaperigo de stenografia diktaĵo en la gepatra lingvo, kaj ankaŭ en la t. n. fremdlingva stenografio, kaj nome en skribado de triminuta diktaĵo en alia ol en la gepatra lingvo. Kaj unu el la lingvoj, en kiu oni ankaŭ konkursis, estis esperanto. Konkursis en ĝi la germana stenografo D-ro Boris Neubauer, kiu krom sia gepatra lingvo skribis ankoraŭ en pluaj 12 lingvoj.

En tiuj ĉi fremdlingvaj stenofrafiaj konkursoj estas iom problema la preparo de konkursteksto, do triminuta diktaĵo kaj ties diktando. Se temas pri vivanta lingvo kaj plie pri la lingvo de ŝtato-membro de la internacia organizaĵo Intersteno, tiam pri ĝia preparo estas komisiita reprezentanto de la koncerna ŝtato. Pli malbona afero estas, kiam temas pri tiaj lingvoj, kiaj estas ekz. esperanto, interlingua kaj latino, kiuj ĉi-jare estis en Vieno ankaŭ konkursaj lingvoj.

Koncerne tion, ke mi estis ano de la stenografia trio kaj komisiita al organizado de la konkurso en la fremdlingva stenografio, mi devis fine prizorgi la tri lingvojn mem. Interlinguan helpis al mi prepari kaj en kasein diktis germana stenografo, kiu la lingvon bone regas. La diktaĵon por latino preparis kaj enkasedigis ĉeĥa stenografo, sed esperanton mi devis fine prizorgi mem. La diktaĵon mi preparis laŭ materialoj, kiujn pruntedonis al mi s-ino H. Maudrová. Laŭ lernolibro mi studakiris almenaŭ la bazan prononcon, kaj poste mi turnis min al Esperantista klubo, kie helpis al mi kun la ĝusta prononco kaj flua diktando s-ro J. Patera.

Post eble 4 – 5 vizitoj kaj regula hejma trejnado la diktafon de la teksto mi ekregis tiom, ke mi ĝin en Vieno diktis tiel, ke D-ro Neubauer la diktaĵon ne nur bone stenografie notis, sed ankaŭ same bone en normalan skribon transigis, tiel ke esperanto estis unu el la 13 lingvoj, kiuj helpis al li akiri la titolon de mondĉampiono en fremdlingva stenografio. Kaj en kiuj lingvoj D-ro Neubauer konkursis? En la angla, nederlanda, finna, dana, hispana, portugala, itala, franca, ĉeĥa, rusa, esperanto, interlingua kaj kompreneble en sia gepatra lingvo – la germana.

Koncerne tion, ke esperanto pere de stenografio ekplaĉis al mi, mi decidiĝis ellerni ĝin almenaŭ pasive tiom, por ke post du jaroj, kiam la mondĉampionado kaj la kongreso de Intersteno en la jaro 2007 okazos en Praho, mi povu mian taskon de diktando kaj poste ankaŭ korektanto kaj juĝanto plenumi pli profesie ol en Vieno

Ing. Ludmila Nováková
prezidantino de Ĉeĥa stenografia societo

Noto de la redakcio:
La fremdlinvan konkurson partoprenis 12 senjoroj, el kiuj kvin stenografis en minimum kvin lingvoj, la venkinto el Germanio en 13 lingvoj. En esperanto konkursis nur unu stenografo, la venkinto, en interlingua kvin konkursantoj (kvar el Germanio, unu el Svislando). Inter la senjoraj konkursantoj estis tri ĉeĥoj, kiuj konkursis en la ĉeĥa kaj slovaka lingvoj, du ankaŭ en la germana.

V rámci 45. Kongresu Intersteno ve Vídni v soutěži v cizojazyčném těsnopisu zvítězil německý těsnopisec Dr. Boris Neubauer, který kromě své mateřštiny psal ještě v dalších 12 jazycích, mezi nimi i v esperantu.

Jindřich Ondráček – honora membro de ĈEA

En la 11-a kongreso en Vyškov la membro de nia klubo kaj nia komitatano s-ano Jindřich Ondráček fariĝis honora membro de ĈEA. S-ano Ondráček esas nia multjara meritplena membro, li aktoris en la iama teatra trupo de nia klubo „Verda Ĉaro de Julio Baghy“ dufoje li estis prezidanto de nia klubo (1965-66, 1979-84) kaj nun li estas jam longjara kasisto. Krome li ofte kontribuas al la programo de niaj klub-kunvenoj per valoraj prelegoj. Dum la lasta oficperiodo li estis kasisto ankaŭ de Ĉeĥa Esperanto-Asocio. Al s-ano Jindřich Ondráček ni sincere gratulas!

Nova estraro de Ĉeĥa Esperanto-Asocio

La 11-a kongreso de ĈEA en Vyškov elektis novan estraron de ĈEA en jena konsisto:
prezidantino: Jana Melichárková
vicprezidantoj: Petr Chrdle, Jiří Tomeček
sekretario: Pavel Polnický
kasisto: V. Hirš
estraranoj: V. Podhradská, M. Vaněk

Novaj honoraj membroj fariĝis: Ing. Josef Hron, Ludvík Chytil, Zdenka Novotná, Jindřich Ondráček, Stanislava Pelclová kaj Miroslav Šváček.

La Tago de Eŭropaj Lingvoj en Modřany

En Klasika Gimnazio en la praga kvartalo Modřany estis lundo la 26-a de septembro dediĉita al la Tago de Eŭropaj Lingvoj. Tiu ĉi aranĝo jam fariĝis tradicia kaj tradicie en ĝi havis lokon ankaŭ esperanto. Okazis du duhoraj prelegoj al sume kvardeko da studentoj, kaj nome Tomáš Břicháček prelegis pri la historio de artefaritaj lingvoj kaj Jiří Patera pri la gramatiko de esperanto. Estas aldoninde, ke la juna preleganto Tomáš havis ĉemane tekston de sia seminaria laboraĵo pri la historio de artefaritaj lingvoj, verkitan studcele en la Karola Universitato en Prago.

Paroliga semajno en Dobřichovice

Inter la 10-a kaj la 16-a de oktobro okazis la tradicia Paroliga semajno en Dobřichovice. La semajnon aranĝis la firmao KAVA-PECH de Petro Chrdle kaj partoprenis en ĝi trideko da geesperantistoj el diversaj landoj, la plej multaj estis francaj fervojistoj, sed ĉeestis ankaŭ bulgaroj, slovakoj kaj ĉeĥoj. La kurson por komencantoj gvidis Stano Marček el Slovakio, la redaktoro de revuo Esperanto, la du aliajn kursojn por paroligi la partoprenantojn gvidis Petro Chrdle kaj Jiří Patera, dum la lasta tago instruis ankaŭ la junulo Marek Blahuš. Sed oni ne nur lernis; dum posttagmezoj okazis promenoj tra la arkitekturaj vidindaĵoj de Dobřichovice, dum tri tagoj estis konatiĝo kun la ĉefurbo Prago kun vespera vizito de spektaklo en Nigra teatro, ĵaŭde posttagmeze okazis ekskurso al la ĉeĥa historia burgo Kalštejn kaj poste al la iama monaĥejo Sankta Johano sub Roko, kie oni povis aĉeti eĉ esperantlingvan turisman broŝuron pri tiu ĉi fama loko. La tuta Paroliga semajno estis tre interesa, ĉar ĝi ebligis praktiki la Internacian Lingvon inter diverslingvanoj ĉiutage dum la tuta semajno. Estus dezirinde, se venontfoje ankaŭ pli multaj ĉeĥaj gesamideanoj partoprenus tiun ĉi aranĝon.

Četli jsme…

V **Salonu**, literární příloze Práva, v rubrice věnované literatuře na internetu, redaktor Jakub Šofar dvakrát informoval o esperantu. 22. září napsal, že už J. A. Komenský se vyslovoval pro vznik univerzálního jazyka a že otcem esperanta je polský oční lékař Ludwig Lazarus (Lejzer) Zamenhof.
A uveřejnil adresy, na kterých lze najít na internetu informace o esperantské literatuře a o esperantských spisovatelích, dramatech, poezii, povídkách a románech.

Týden na to, 29. září zdůraznil, že esperanto vzniklo z ušlechtilého ideálu pro dorozumění, přátelství a mírové soužití lidí. A bohužel oprávněně konstatoval, že možnost mediální prezentace esperanta je dnes u nás absurdně minimální, nebýt internetu tak skoro nulová, a připomněl internetovou encyklopedii Wikipedia, kde lze nalézt
i esperantské texty. Za oba články redaktoru Šofarovi patří náš dík.

V **Právu** vyšel jako celostránkový inzerát rozhovor s prezidentem japonské korporace Swany Etsuo Miyoshim o jeho vynálezu cestovního zavazadla a o výhodách jazyka esperanta. Inzerát vyšel 26. září, v Den evropských jazyků, a prakticky prokázal, že pravdivě informovat o esperantu v našich novinách lze nejvhodněji placenou inzercí.

Ve 40. čísle **Respektu** vyšel článek Roberta Blady „Studium jazyků je branou ke vzdělání“. Autor v článku opakuje známé pravdy, ale neodpustil si, aby se neotřel o esperanto Napsal o něm, že je poněkud legrační, že se moc neosvědčilo, že se jím lze domluvit jen s esperantisty a že vytvoření univerzálního jazyka budoucího lidstva je ještě daleko. Takovéto tvrzení neinformovaného autora jen prokazuje nízkou úroveň současné žurnalistiky.

Ve 23. čísle **Kurýru** – občasníku Společnosti Julia Fučíka je hned několik informací, týkajících se esperanta. A to informace, že v japonské revui Asikabi (Rákosový klíček) vyšla přednáška našeho přítele Kei Kurisu „Proč a jak jsem se stal profesionálním překladatelem české literatury. Připomeňme, že pan Kurisu přeložil Fučíkovu „Reportáž“ do japonštiny.

Následuje informace o tom, že v esperantské ročence Sennaciea Revuo vyjde překlad svědectví paní Baxové o tom, jak ukrývala Julia Fučíka „Azyl u Baxů“ Tento text přeložil J. Patera podle přání K. Kurisu.

Konečně následují dvě informace (Ing. V. Kočvary a J. Patery) o tom, jak to bylo s „Reportáží“ v esperantu. Fučíkovu „Reportáž“ přeložil Rudolf Hromada už v r. 1946 a její tisk zajišťoval funkcionář tehdejšího esperantského svazu Ota Ginz. V roce 1951 měla kniha vyjít, ale z rozhodnutí tehdejších komunistických orgánů její vydání bylo znemožněno už hotová sazba byla rozmetána, byl pořízen pouze zkušební tisk, který si Ota Ginz v roce 1956 vzal s sebou při svém vystěhování do Izraele. Později, při jedné ze svých návštěv Československa Ota Ginz zkušební tisk Reportáže přivezl zpátky, překlad byl revidován prof. Novobilským a O. Kníchalem, takže první esperantské vydání Reportáže psané na oprátce mohlo vyjít až v roce 1979.

V Kurýru jsou rovněž ohlasy na různé pomluvy o Fučíkovi, např. v jednom „česky psaném deníku v rukou německého vydavatelství“.

***

Členové klubu dostávají s tímto číslem věstníku poštovní poukázku k úhradě členských příspěvků klubu na rok 2006, pro který platí tyto nové sazby: pracující platí **100,- Kč,** nepracující **80,- Kč,** zápisné pro nové členy je **20,- Kč.** Příspěvky je možno zaplatit i hotově na schůzi klubu.
Zároveň s příspěvkem klubu je možno zaplatit i příspěvky Českému esp. svazu podle jednotlivých kategorií: A **300,- Kč,** B **200,- Kč,** C **100,- Kč,** doživotní členové aspoň **100,- Kč,** dárci od **500,- Kč** výše, nevidomí **25,- Kč,** zápisné **20,- Kč.** Je však nutno zřetelně označit pro klub i pro svaz.

Mortis Bakin (1904 – 2005)

La 17-an de oktobro 2005 forpasis en Ŝanhajo la granda ĉina verkisto Bakin (ankaŭ Ba Jin, Li Yaotang aŭ Li Feigan), aŭtoro de okdeko da romanoj. Dum la „kultura revolucio“ li estis kruele persekutata kaj publike humiligata, sed post la restarigo de normalaj kondiĉoj li okupis gravajn sociajn funkciojn, i. a. kiel vicprezidanto de Ĉina Popola Politika Interkonsiliĝa Konferenco, en 1981 li fariĝis prezidanto de la Ĉina Verkista Asocio.

Bakin lernis esperanton en 1924, kiam li studis en Nankino. En esperanto li verkis kelkajn originalaĵojn, sed ĉefe li dediĉis sin al tradukado el esperanto en la ĉinan, ekz. la verkojn de E. de Amicis, A. Tolstoj kaj Akita Uĵaku. Li ĉinigis la romanon „Printempo en la aŭtuno“ de Julio Baghy, kio inspiris lin verki ĉine sian romanon „Aŭtuno en la printempo“, kies esperantigo fare de Laŭlum aperis en 1980. En esperanto aperis ankaŭ liaj romanoj La familio kaj Frosta nokto (ambaŭ de Laŭlum).

Li estis komitatano, poste prezidanto kaj fine honora prezidanto de Ĉina Esperanto-Ligo. En 1981 li estis elektita al la Honora Patrona Komitato de UEA.

Zemřel Pa Ťin (1904 – 2005)

17. října 2004 zesnul v Šanghaji velký čínský spisovatel Pa Ťin (také Ba Jin, Li Yaotang nebo Li Feigan), autor osmdesáti románů. Za „kulturní revoluje“ byl krutě pronásledován a veřejně ponižován, avšak po návratu k normálním podmínkám získal významné společenské funkce, m. j. jako místopředseda Čínského lidového politického poradního shromáždění, v r. 1981 se stal předsedou Čínského svazu spisovatelů.

Pa Ťin se naučil esperanto v roce 1924, když studoval v Nankinu. V esperantu napsal několik původních děl, ale hlavně se věnoval překládání z esperanta do čínštiny, hlavně děl E. de Amicis, A. Tolstého a Akity Užaku. Přeložil do čínštiny román „Jaro na podzim“ esperantského spisovatele Julia Baghyho, což ho inspirovalo napsat čínsky román „Podzim na jaře“, jehož Laulumův esperantský překlad vyšel r. 1980 V esperantu vyšly také jeho romány Rodina a Mrazivá noc (oba v překladu Lauluma).

Byl členem výboru, potom předsedou a nakonec čestným předsedou Čínské esperantské ligy. V roce 1981 byl zvolen do Čestného výboru osobností Světového svazu esperantistů.

Sabate, la 20-an de aŭgusto 2005, mortis nia samideanino

Věra Dušáková.

Ŝi mortis subite en aĝo 80 jaroj. Al ŝia familio ni esprimas nian kondolencon.

La 6-an de oktobro 2005 post mallonga malsano forpasis nia samideano

Radomil Maudr

en aĝo de 80 jaroj. Li estis edzo de nia fervora Jak ĉiam agema samideanino Helena Maudrová. Li multe helpis ŝin, akompanis ŝin ne nur enlande, sed ankaŭ al Universalaj Kongresoj eksterlande. Li mem ne parolis esperanton, sed komprenis ĝin sufiĉe bone kaj per sia tuta sinteno li montris, ke li estas nia vera amiko kaj samideano. Lia forpaso estas granda sortobato ne nur por lia edzino kaj lia tuta familio, sed ankaŭ aparte por nia klubo kaj por ĉiuj esperantistoj, kiuj konis lin. Al s-anino Helena Maudrová ni esprimas nian kondolencon.

zadní strana Bultena